

Oljupengar mugu brúkast sky

– Tað er ov seint, tá ið oljan er farin at renna, at taka kjakið upp, hvort vit skulu hava oljuekkar til fólkið, ella um pengarnir skulu nýtast til nakað ávíst, ella um teir yvirhøvdur skulu nýtast. Vit eru framvegis ikki komin til eina politiska semju um hasi tingini, og tað ræðir meg segði Anita á Friðriksmørk, tingkvinnu úr Tjóðveldisflokkinum, tá uppskot til 2. útbjóðing til leiting eftir kolvetni varð til viðgerðar í tinginum.

2. ÚTBJÓÐING

Jan Müller

– Tíðin rundan um 1. útbjóðingarmfar var bjartskygd. Figgjarligu-, vinnuligu- og sjálvbjargnis- útlitini vóru í hæddini. Gitingar um oljuríkdomi og hugskot um, hvussu vit sum frægast handfóru hesar øgiligu pengar, sum kundu væntast at floyma inn yvir okkum, vóru javnar havdar á lofti. Og øll minnst vit prátið um búskapargrunnin, oljuekkarnar osfr. segði Anita á Friðriksmørk og visti víðari á, at bjartskygni var so stórt, at fólk eisini fóru at ræðast hetta ókenda økið, sum koma skuldi. Var hetta ein hóttan ímóti máli okkara og mentan, for hetta ikki at avskepla sosialu umstøðurnar, for hetta at avskepla búskapin, og hvat við húsaþrisinum osfr spurdi tingkvinnan og visti til, at toppurin av bjartskygninum var ivaleyst, tá úrslitið hjá Amerada Hess varð kunngevirt - um, at teir í sambandi við boringar høvdu borið við nakað, sum líkist einum oljufundi í rakstrarverðum nøgdum. Hóast øll møgulig fyrivarni, jættaði landsstýrismaðurin hesum.

Nógv stórrí øki

Tingkvinnan visti á, at tá varð talan um eitt útbjóðingarakí, sum var 4200 km² til víddar, nú hinvegin er talan um eitt øki, sum er 19000 km² til víddar ella útvíð 5 ferðir so stórt.

– Men hóast hetta stóra øki, kunnu vit ikki vænta, at áhugin frá oljufeløgum hesaferð verður eins stóur. Royndir frá 1. útbjóðingarmfari vísa, hvussu torført tað er at leita á okkara leiðum og harafturat er dygdin

Anita á Friðriksmørk, tingkvinnu heldur, at vit longu nú eiga at gera okkum greitt, hvussu vit ætla at brúka møguligar inntøkur frá oljvinnuni

á tí olju, sum liggur djúpt niðanfýri basaltfláirnar tung at fáast við, so tað skulu nógvur tunnur til, áðrenn tær kunnu forsvara tær milliardaupphæddir, tað kostar at fáa tær upp vísti hon á.

Og tann ljósa síðan av vónunum um oljufund er so m.a. tað, at tær fáu boringarnar sum hava verið, hava allar verið í Judd-bassenginum, sum um hugt verður eftir kortinum er rættliga avmarkað í vídd. Og orsökini til, at man hevði so positivar vónir um júst tað økið, var sjálvandi tí, at tað var har, at man hevði so góð úrslit frá grannanum bretskumegin at byggja okkara vónir á.

Clair og vit

Nú latið verður upp fyri 2. útbjóðingarmfari er týðningarmikið, at altjóða oljufeløgini fáa so stóran áhuga

fýri føroyska landgrunninum sum møguligt.

Anita á Friðriksmørk visti til tað, sum varð komið fram á Oljutinginum, nevniliga "at fleiri øki á landgrunninum siggja áhugaverd út og er ikki ómøguligt at gera heilt stór fund, eitt nú fund, sum líkjast tí risastóra Clarifeltinum vestan fyri Hetland".

Hon helt hesar samanberingar við Clair økið vera áhugaverdar fyri umheimin. Tí tað, sum í fyrstu atløgum kann virka frástoytandi fyri útlendsku feløgini, eru vánaligu úrslitini frá 1. útbjóðingarmfari, sum gott og væl er komið í helvt, men ein slik samanbering sum tann við Clair-økið kann so hinvegin virka attraktiv fyri somu feløg.

– Tí hvussu er og ikki, so eru tey vánaligu úrslitini higartil frá einum rættliga avmarkaðum umráði á føroyska landgrunninum. Og

eiga vit at ansa eftir, at vit ikki generalisera restina av feltinum út frá tí litla øki, sum royndir eru gjordar í.

Tingkvinnan nam so eisini við stóra búskaparliga vøksturin um allan heim, sum hevur økt um eftirspurning eftir kolvetni. – Tað hevur víst seg, at samsvar er millum búskaparligan vøkstur í heiminum og vøksturin í eftirspurningini um eftir orku. Og tað, sum ger, at vit framvegis eiga at verða virkin í oljvinnuni júst nú, eru tær umkringliggjandi umstøðurnar, sum eru galdandi fyri tíðina, og sum gera, at um vit ikki eru við nú, so kunnu vit liggja sjóvarfallið av okkum. Umstøður hugsað verður um eru t.d. oljuprisurin og olja sum orkukelda.

Hvat oljuprisi viðvíkur, so er prisurin á oljuni rættliga høgur fyri tíðina, og hevur verið tað leingi. Hóast hann kann verða

rættliga skiftandi. Hann liggur, sum er millum 25 og 40 dollarar fyri tunnuna. Og so leingi hann er oman fyri 20 dollarar kann tað loysa seg hjá oljufeløgum at royna á so truplum øki sum á tí føroyska. Tann dagin oljuprisurin fer niður um t.d. 12 dollarar fyri tunnuna, so verður ikki hildið, at tað loysir seg hjá oljufeløgum at royna á so truplum øki, sum tí eystan fyri Føroyar.

Sum lið í royndunum m.a. at spjaða figgjarliga váðan út um heimn hava oljufeløgini eisini áhuga fyri okkara øki, hóast vit-anin um jarðfrøðina, og vónirnar um oljufund enn eru ivasom.

Alternatívar orkukeldur

Anita á Friðriksmørk nam síðani við aðrar umkringliggjandi umstøður, sum

hugsað verður um, og sum hava týðning fyri, at vit ikki liggja sjóvarfallið av okkum, eitt nú hvussu leingi oljan er ein áhugaverd orkukelda. – Uppá stutt sikt er neyvnan nakar vandi fyri, at oljuáhugin verður burtur. Men hvat fer at henda innan tey næstu 50 til 100 árin, vita vit lítið um at siga. Men tað er onki, sum tíður uppá, at tað tey næstu nógvu árin verður annað, sum kemur at verða dominerandi innan orku enn olja. Serliga tá ið talan er um ta ferðslu, sum koyrir, flýgur og siglir um heimsins vegir, høg og loftrúm. Men vit vita so eisini, at tað leingi hevur verið granskað í móguleikanum at finna umhvórvinnarligari orkukeldu enn olju, og harafturat so endurvinnur oljan seg ikki sjálv, hon er eingangs, um eg so má siga. Men tað er ongin ivi um, at menningin innan orku fer at finna aðrar útvegir og sum kemur at avloysa oljuna.

Ávirkan á samfelagið av oljvinnuni

Framsøgukvinnu Tjóðveldisflokksins kom so eisini inn á tann týðning oljvinnan kann hava fyri samfelagið, vinnulívið, mentanina, búskapin osfr.

– Í fyrstu atløgum kann man freistast til at spyrja, um hetta alt ikki er væl og virðuliga útdebatarað frá tíðini rundan um byrjanina av 1. útbjóðingarmfari.

Men hvussu hevur so royndir eftir 1. útbjóðingarmfar? Eg haldi, at um vit hugsa okkum um so hevur umfram teir beinleiðis pengar, sum oljufeløgini hava lagt eftir seg í royalty og øðrum skatti, eisini verið positiv menning hjá nøkrum fyrirtøkum her á landi.

Tak t.d. Atlantic Airways. Tey eru eitt felag, sum hevur verið við frá byrjan í sambandi við oljufyrirtekingar. Og hava tilrættlagd flutning millum Aberdeen og Føroyar og eisini millum Føroyar og oljuboripallarnar. Hetta er eitt dømi um, at reglurnar sambært kolvetnislógini og standardloyvinum hava virkað. Og tað er ongin ivi um at virksemi hjá Atlantic Airways í oljvinnuni seinastu árin hevur vídført, at kappingarferið hjá teimum er munandi betrað og er komið á eitt so mikið høgt støði, at tey fyri kortum vunnu kontraktina við Statoil í Norðurnoregi.

Og hon nevndi eisini aðrar fyrirtøkur, sum hava fingið ein leiklut í oljvinnuni t.d. Thor í Hósvík,

nsamt

reiðarið hjá Ásmund Justinussen, heilsólana hjá Poul Hansen, og so eisini Runavikarhavn.

Rós

Tingvinnan í størsta andstøðuflokkinum helt eisini, at tað kann sigast teimum til rós, sum hava lagt hetta uppskotið til rættis. Uppskotið er upplýsandi og svarar nógvum av spurningum. Tað má tí eisini sigast at verða í lagi, tá fyrisingin hevur valt at lata fyriliggjandi uppskot verða svar upp á tað krav í grein 44 í lógini um kolvetnisvirksemi, sum sigur, at ein frágreiðing um oljувirksemi skal leggjast fyri tingið annað hvørt ár t.v.s. eisini í 2004.

Lógarteksturin, sum fyriliggur er neyvt tann sami sum hann varð orðaður til 1. útbjóðingarumfar. Burtursæð frá grein 5 í tí fyrra uppskotinum, har loyvishavarar kundu søkja um tvær tíðarfreistir 6 ella 9 ár. Og í grein 23, har dentur verður lagdur á, at um fleiri feløg søkja saman, í einum samtaki, so samábyrgjast hesi fyri endurgjald og skaðabøtur. Kann hugsast at hetta er lagt afturat í hesum lógarteksti, tí man ikki hugsaði um tann møguleikan, at fleiri feløg gingu saman, tá lógarteksturin var fyrireiður til 1. útbjóðingarumfar.

Oljupengarnir

Anita á Fríðriksmørk helt fyri, at tað vera øgilig tøl, um stór felt sum Clair verður funnin við Føroyar. Clairfeltið sigst at rúma um 6 milliardir tunnir. Siga vit so at ein tunna kostar 20 dollarar, so vilja hesar 6 milliardir tunnirnar geva eitt virði á 120 milliardir dollarar ella 750 mia kr. sum Clairfeltið er vert í okkara pengum.

– Hesi øgiligu tøl gera, at vit eiga at skunda enn meira undir at koma til eina semju um, hvat vit gera við møguligt avkast frá eini oljувinnu. Tað er ov seint, tá ið oljan er farin at renna at taka kjakið upp, hvørt vit skulu hava oljuekklar til fólk, ella um pengarnir skulu nýtast til nakað ávíst, ella um teir yvirhøvar skulu nýtast. Vit eru framvegis ikki komin til eina politiska semju um hasi tingini og tað ræðir meg. Í samgonguni í lötuni situr t.d. ein flokkur sum meinir at rentuavkastið frá eini møguligari oljувinnu skal umsetast til oljuekklar til fólk. Tjóðveldisflokkurin vísir hinvegin á, at tað er

abyrgdarloysi, og at vit heldur eiga at brúka eitt ávíst prosenttal av rentuavkastinum til at útbyggja infrastrukturn, og í aðru atløgu at brúka ávíst prosenttal av rentuavkastinum til at útbyggja sosialu skipaninar og útbugvingarverkið.

Tvs at vit í fyrstu atløgu seta oljupengarnar í ein búskapargrunn so eisini eftirkomarar okkara fáa gagn av hesum. Og í aðru atløgu eiga teir pengar, sum verða brúktir, at verða brúktir soleiðis, at hetta eisini kemur komandi ættarliðum til góðar. Oljuríkidømi er virði, sum ikki bara vit, sum nú liva, skulu hava gagn av. Oljan verður tikin úr tí náttúru, sum vit onga æru hava í at hava framleitt, úr tí náttúru, sum eftirkomarar okkara eisini skulu hava gagn av.

Búskaparpolitiskar avgerðir hesum viðvikjandi kunnu hava týðning langt fram í tíð og ávirka búskaparligu umstøðurnar hjá komandi ættarliðum munandi. Tað er okkara avgerð um, hvussu vit vilja handfara eitt møguligt oljuríkidømi, sum kann verða avgerandi fyri, hvussu okkara eftirkomarar verða fyri búskaparliga og hvussu teirra kappingar- og framleiðsluførleiki kemur at verða.

Talan er um eitt ikki-varandi tilfeingi, og tí er umráðandi at vit taka eina avgerð hesum viðvikjandi, sum byggir á javnt, rætt og rímligt býti millum verandi og komandi ættarlið.

Hesum máli náa vit best við, at vit politikarar halda fingrarnar so langt vekk frá oljupengunum sum møguligt.

Skapa karmar

Og tingvinnan endaði við at vísa á, at høvuðsendamál myndugleikanna við at seta í verk kolvetnisvinnu í føroysku undirgrundini verður at skapa inntøkur, vinnu-møguleikar og arbeidsplass í Føroyum. – Við ongum slíkum fyrimumum til føroyska samfelagið hevur kolvetnisvirksemi onga meining. Hesum krøvum haldi eg embætisfólkini, sum ristjórnaðu bæði lóg-aruppskotið til 1. útbjóðingarumfar og nú hetta til 2. útbjóðingarumfar eru komin væl frá.

Annika Olsen, tingkvinnu:

Oljувinnan stuðlar útbugvingum

Oljувinnan figgar útbugving av 40 føroyingum, sum lesa á Robert Gordon University. Fróðskaparsetur Føroya hevur m.a. fingið stuðul til Ph.d. verkætlanir segði Annika Olsen, tingkvinnu m.a. undir viðgerðini av uppskoti til 2. Rundu til at leita eftir olju og gassi

2. ÚTBJÓÐING

Jan Müller

Undir orðaskiftinum í Løgtinginum herfyri, har uppskotið um annað útbjóðingarumfar til leiting eftir og framleiðslu av kolvetnum var viðgjørt, varð nógv orka nýtt uppá at tosa um, hvørt oljувinnan hevur tilført føroysku vinnuni og útbugvingarverkinum nak-

að. Annika Olsen, umboð Fólkaflaksins vísti á, at oljувinnan hevur havt stóran týðning innan út-

bugving og gransking í Føroyum.

Hon segði m.a., at oljувinnan figgar leiðslu-

bugving av á Føroya handilsskúla í samstarvi við Robert Gordon University, har einir 40 føroyingar luttaka. Fróðskaparsetur Føroya hevur eisini fingið stuðul til Ph.d. verkætlanir og útbugving av oljuserfrøðingum. – Hetta er alt gjørt í samsvari við ásetingina í lógini um, "at loyvishavarar skulu leggja seg eftir at geva føroyskum stovnum og fyrítøkum møguleika at luttaka í granskingar- og menningarætlanum, um farið verður undir tilfáar ætlanir í sambandi við loyvinu" helt tingkvinnan fyri og vísti á, hesar útbugvingar hava tilknýti til oljувinnuna og eru til gagns fyri føroyskt vinnuliv.

Bill Justinussen, tingmaður:

– Vit mugu brúka møguligar oljupengar til gransking

Krav um bryggjuskant varðveitast

2. ÚTBJÓÐING

Jan Müller

Bill Justinussen úr Miðflokkinum helt fyri, at koma vit føroyingar nakrantíð til at vinna pengar úr oljувinnuni, so mugu vit seta pengar av til at menna okkara samfelag – vit mugu til at granska og til at seta pengar í aðrar vinnur, sum so kann vera við til at geva okkum samfelag onnur bein at standa á eisini.

Hann nam eisini við kravið um føroyska bryggjukantin. – Eg haldi tað er skilagott, at man fer undir 2. útbjóðingarumfar í sambandi við, at man heldur ferðini uppi og halda teimum, sum eru farin í vinnuna, til eldin. Tað er gott, at lógin verjir føroyska vinnu, hóast man gongur frá hesum í øðrum vinnum. Tað er rætt og rímligt, at vit

føroyingar fáa nakað burtur úr hesi vinnu, hóast hon heldur til langt úti á

havinum. Var henda greinin um føroyska bryggjukantin ikki komin

inn í lógina, høvdu vit helst sæð lítið og einki til oljувinnuna á landi.

Bill Justinussen fegnaðist um, at oljувinnan sum heild hevur borið seg sera skilagott og positivt at mótvægis føroyska samfelagnum, og at oljufeløg hava ikki verið afturhaldi, tá onnur hava søkt um figgjarligan stuðul.